

versemblança semàntica, majorment essent ben magres les bases per admetre l'audaç supòsit d'una arrel icur. (s)PER- (a la qual reconeix Pok., IEW, 991.1ss caràcter «denominatiu», o sigui no veritable arrel, meres derivacions d'un nom).⁸ Em sembla bastant clar que ací no hi ha més que un germ. SPARRA (-JA, -JO) 'barra (o tronç) de barrar el pas'. Ara bé la resposta italiana del nostre barra és sbarra des del temps de Dante: per més que barra vagi existir també en autors antics i en alguns dialectes moderns, la forma predominant en italià ha estat sempre sbarra, amb sbarrare i sbarro 'barratge' (aquests també en Dante).

És versemblant, doncs, que des dels orígens europeus vagin coexistir *BARRA i *SBARRA (d'on, amb la lautverschiebung, el germ. SPARR-),⁹ tal com en una munió infinita de NLL proto-europeus i d'arrels indoeuropees coexisteixen la variant amb consonant inicial i amb s- líquida anteposada a aquesta consonant. És ben sabut que aquest fet es dona en molts dotzenes de casos en SK- i K-, en ST- i T-, en SP- i P-, però també davant sonora abunda no sols en (s)L-, (s)M-, (s)N- (çaldrà recordar coses tan conegudes com (σ)μικρός, angl. *small* al costat del gr. *μῆλον* 'cria d'un animal', *χείρω* al costat del germ. *skairan* 'esquilar', ll. *labi*, al costat del germ. *slepan* 'dormir?'), que ja tenen sonora darrere la s-, sinó fins i tot davant oclusives sonores, com (s)GWES- 'apagar' (gr. *σβέννυμι* enfront de l'eslau *gasiti*, scr. *jasýati*). Fenomen morfològic que l'indoeuropeu heretà evidentment d'un sistema lingüístic anterior, puix que en el corpus radical de l'indoeuropeu no es troba més que en forma insistemàtica i escadussera per bé que freqüent. No sé, doncs, per què no hauríem d'admetre que aquest fou el cas de *(s)BARRA, mot d'origen europeu però no indoeuropeu, com ja ho ensenya la B- (no BH-) inicial, so que en tal posició no existia en indoeuropeu propi.

Tots els rars mots antics que en germànic comencen per P- (alem. *pf-*) són manlleus o mots que no tenen família indoeuropea. La gamma semàntica des de 'tranca, barra' a 'clos' no és gens estiregassada, a penes hi ha un desplaçament d'idees, i això mateix trobem en el cas de VARANDA, d'on el pre-romà BARANA, etimologia pre-romana que ja ha quedat sòlidament establerta. En resum crec que provisionalment s'ha d'acceptar ja aquesta hipòtesi etimològica per a BARRA.

Quant a la història del desenrotllament semàntic de barra, ens limitem als punts importants. Probablement té raó Du C., en posar a la base el sentit de 'bernat, tranca': «barrae dicuntur praesertim repagula ac septa quae ad munimenta oppidorum et castrorum, vel ad eorum introitus ac portas ponuntur ne aditus quibusvis pateat».

En el sentit de 'mandíbula' és important i antic en cat. i sembla ser-li idèntic en el sentit etimològic. Trobem ja aquesta accepció des dels orígens, en la Cròn. de Jaume I («donaren a un escuder ab una pedra en les barres quan los gosà desmentir», cap. 27); en les *Vides Ross.* («Déus fé ixir aygua de roca --- e de la bara de l'ase», 236v2; barre en el ms. B i trad. el ll.

maxilla); i en Desclot: «donà-li tal sobre la ventayla per mig les dens, que les dens e les barres d'avayl li trencà» (§ 92, NCL. III, 141.21); i en bastants textos dels Ss. XIV i següents: «traure l'ànima breu cosa és, la qual podets sentir soptosament, si us volete: un assure de barres o farà...» (Antoni Canals, *De Providència*, NCL., p. 120); «les dents... les barres: maxil·lae; la barra de alt y baix»; «galta: mala; la barra en defora: maxilla», On. Pou, 252, 247; ¹⁰ és probable que s'usés de primer o preferentment amb referència només al maxil·lar inferior (veg. a baix les definicions donades per a l'aragonès de Binèfar i per al basc de Navarra).

Es tracta d'un ús general en tot el territori de la llengua, des d'Elx al Capcir (a Formiguera em deien que eren «les màchoires») i fins a Mallorca, Menorca i Eivissa (Pérez Cabrero «maxilar»). Des del català va passar al castellà de la Mancha (A. Alonso, RFE XIII, 31) i de Múrcia (Ga. Soriano) i ja aconseguí a la fi de l'Edat Mitjana penetrar en l'ús de la llengua sarda (on M. L. Wagner ha reconegut el seu caràcter manllevat, ASNSL CLX, 234; ZRPh. LXX, 260). En occità no sembla trobar-se en la llengua antiga, i no obstant apareix en *Blandin de Cornoalba* (Marg. Richter, ZRPh. xxxi, 1907, 610-1), novella en vers dels Ss. XIII-XIV, que precisament per alguns pocs mots com aquest ha estat creguda obra d'un català (i potser a tort, és dubtós), però avui té gran extensió en el gascó pirinenc, fins a l'Oceà (Bearn, Luixon, Vatmala, ALF m. 790; Rohlf's, *Le Gc.* LXXXV, 1.ª ed., § 240).

Per a la base semàntica d'aquesta comparació es pot veure el treball de Zauner i el de Heinrich Kahane; ¹¹ és comparable al sd. general (i cors), *canterzu*, *cantrezu* 'galta', del ll. CANTHERIUS 'biga'. Una altra denominació ben semblant (potser ben mirat idèntica) és l'arag. i cast. orient. *barilla* 'barra, mandíbula', que trobem en l'aragonès de La Puebla de Ixar i Bielsa (*bariella*), BDC xxiv; *varilla* és el nom corrent en murcià (Ga. Soriano, Ramírez Xarriá *farillas*), i jo ho he sentit fins a les muntanyes d'Almeria, mentre que a l'aragonès de Binèfar no seria més que la «mandíbula inferior» (Coll Altabás); des de l'aragonès es propagà al castellà de Navarra (A. Alonso, p. ex. a Esparza) i al basc d'aquell país; car el Pr. Bonaparte recollí *barāla* 'mandíbula inferior' en el basc del Roncal, Azkue anotà *barīla* id. en el de Salazar, i segons el Supl. d'Azkue és *barillak* en plural a l'Aezkoa i fins en el labortà de Sara (BSVAP xiv, 28).

Es podria creure que aquest *barilla* sigui alteració d'un més antic *barriella* pres d'un parlar català, car ha estat un fet molt estès (en val., en NLL, etc.) que RRJ es redueixi fonèticament a -rj-, però més aviat m'inclino a negar-ho i a admetre que és una denominació paral·lela i fundada en VARA, -ELLA, tenint en compte que s'ha usat en textos on no es veu gaire probabilitat d'una influència catalana, p. ex. *variella* «hueso de la quijada» en el *Libro de los Cavallos* alfonsí del S. XIII (8.18) i *varilla del cuello* en *PAlc.* traduïnt el mossàr. *cayada*, que RMa. empra per traduir el ll. *mandibula*.¹²